

CAFÉ SOCIAL -keskustelukahvilan muistio 26.4.2017

SOSIAALIHUOLLON UUSI HENKILÖSTÖRAKENNE JA TULEVAISUUDEN OSAAMINEN

Keskustelun alustajana sosiaalineuvos Juha Luomala STM:stä ”Tulevaisuuden haasteet sosiaalihuollon osaamiselle sekä tehtävärakenteelle”

Luomalan alustuksessa käsiteltiin sote -uudistusta yleisesti, mitä haasteita ja uusia asioita uudistus tuo sosiaalihuollolle, lisäksi tarkasteltiin vuoden voimassa ollutta sosiaalihuollon ammattihenkilölakia.

Huomioita sosiaalihuollon näkökulmasta:

Sote -uudistuksen lähtökohtana oli alkuun palveluiden integraatio, jonka osuus on matkan varrella pienentynyt. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten yhteistyöalueiden rooli on vielä hahmottumaton. Uudistus ulottuu myös ministeriöön, jonne rakennetaan sote-ohjausyksikköä. Ohjausyksikön kautta tiivistetään valtion ohjausta maakuntiin.

Palvelulupaus on yksi maakunnalle tuleva uusi velvoite: mitä palvelulupaukset ovat, mitä niissä pitää olla, miten maakunnan pitää huomioida asiakasnäkökulma, miten huolehditaan osaamisesta jne. Näitä tullaan pohtimaan maakunnallisten muutosagenttien, stm:n ja sote-uudistusta tekevien työryhmien kanssa. Epäselvää on toistaiseksi esimerkiksi se, mitä ovat sote- keskusten tilapäisesti ja lyhytaikaisesti tarjottavat sosiaalipalvelut ja missä tilanteissa niitä toteutetaan tai milloin sote- keskus ei näitä palveluja myönnä. Mitä sosiaalihuollon osaajalta vaaditaan? Sote- keskuksen sosiaaliohjauksen tulee olla ”sosiaalihuollon ammattihenkilön toteuttamaa”, joka tarkoittaa vähintään sosionomin koulutusta. Liikelaitoksessa tehdään palvelutarpeenarviointi ja asiakassuunnitelma, kun tuen tarve on pitkäaikaisempaa. Mikä on sote-keskuksen sosiaaliohjaajan rooli tilanteessa kun asiakkaan tuen tarve on pidempiaikaista, tuleeko sote- keskukselta turha porras palveluun?

Maakunnallisuus tuo myös uusia mahdollisuuksia palvelujen järjestämiseen. Pelkoa kuitenkin koetaan syrjäalueilla siitä, että uudistuksen myötä palvelut häviävät. Nyt on mahdollisuus luoda enemmän liikkuvia palveluja ja tuoda niitä lähelle ihmisiä. Jatkossa kunnan ja sote-palveluiden raja on merkittävä. Tiivis yhteys kuntiin on säilytettävä ja on tärkeä pitää esillä koko ajan yhteistyö koulun, nuorisotoimen, varhaiskasvatuksen, rakentamisen ym. kuntiin jäävien palveluiden/toimien kanssa – miten yhteys rakentuu? Mitä tapahtuu, kun kunnista katoaa sote -osaaminen? Mitä esimerkiksi perhekeskus voisi tuoda kunnan ja sote:n

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

yhteistyön rakenteisiin – voisiko sinne jalkautua liikelaitoksen palveluja? Myös aivan uudenlaisia yhteistyörakenteita voi syntyä esimerkiksi kuntien, sote:n ja kasvupalveluiden (kuten työllisyyspalvelut) välille.

Väestöstä 10% käyttää 80-90% palveluista. Miten palvelu-uudistuksessa pystytään vastaamaan tähän? Tarvitaan osaamista ja panostusta keskitettyyn palveluohjaukseen. Sosiaalityöllä koordinoiva (shl:ssa määritelty) rooli, jota on toistaiseksi tuotu vähän esille – mikä on sote- keskuksen työntekijän tai omatyöntekijän rooli?

Rakenteellisen sosiaalityön tarve kasvaa tulevaisuudessa. On kuitenkin esitetty epäilyä siitä, minne rakenteellinen sosiaalityö maakunnassa asettuu, kun maakunnalla on niin isot kustannuspaineet ja että työ kaventuu entistä enemmän asiakaskohtaiseksi työksi. On tärkeää, että rakenteellinen työ on osa sosiaalityötä. Sen kautta saadaan tietää, mitä ihmisten elämässä tapahtuu, mikä aiheuttaa kustannuksia ja millä taas voidaan vaikuttaa niin, että kustannuksia säästyy. Tämä on tietojohdamisessa hyödynnettävää tietoa. Rakenteellinen työ on myös yhdyskuntatyypistä työtä ja muiden toimialojen kanssa tehtävää yhteistyötä.

Miten uusissa rakenteissa pidetään yllä ja vahvistetaan sosiaalihuollon ydinosaamista, jotta ei tule osaamista, jossa ”tiedetään kaikista vähän”. Huolta on esimerkiksi esitetty ammattikorkeakoulutuksessa osaamisen kaventumisesta.

Ammattihenkilölaki ja sosiaalihuoltolaki edellyttävät tehtävärakenteiden miettimistä ja antavat hyvän pohjan työn ja toimintojen kehittämiseksi – ollaanko tässä jääty odottelemaan tulevaa? Asiakkaan kohtaaminen, motivoituneet ammattilaiset ja monialainen yhteistyö ovat sosiaalihuollon vahvuuksia. Heikkoutena on taas tutkitun ja vaikuttavan tiedon puute, mikä näkyy uudistuksessa terveydenhuollon rinnalla, ongelmana myös työntekijäpuola.

Sote- integraatiossa kuitenkin kaivataan sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämistä. Esimerkiksi paljon palveluja käyttävien tukemisessa ymmärretään, että ei ole yksin terveydenhuollon keinoin ratkottavissa ja toimiva yhteistyö auttaa kaikkien työtä ja asiakas saa parempia/vaikuttavampia palveluja. Sosiaalihuollon osalla voidaan puhua ja pitäisikin puhua rahasta. Uhkana on näivettyminen terveydenhuollon erikoisalaksi, jos ei sosiaalihuollolla ei ole omaa vankkaa tietopohjaa osaamisestaan. Osataanko uudistuksessa maakuntatasolla varautua riittävästi sosiaalihuoltolain mukaisesti? Tiedetäänkö, mitä sosiaalihuollolle tarkoittaa maakunta toimintakenttänä? Sosiaalihuollon uusi malli ei ole valmis ja siihen kaivataan sosiaalihuollon ammattilaisten näkemystä ja tietoa.

Sosiaalihuollon ammattihenkilölaki voimaan 1.3.2016; asiakasturvallisuus ja oikeus hyvään sosiaalihuoltoon, ammattihenkilöiden oikeuksien ja velvollisuuksien selkiyttäminen. Rekisteröinti: laillistetut sosiaalihuollon ammattihenkilöt (sosiaalityöntekijä, sosionomi,

geronomi) ja nimikesuojatut ammattihenkilöt (lähihoitaja, kodinhoitaja, kehitysvammaisten hoitaja). Valvirassa ruuhkaa, rekisteröinnit kesäkuun loppuun mennessä. Oikeus toimia tehtävässä ilman laillistusta/nimikesuojaa 2017 loppuun.

Tilapäisen työntekijöiden rekrytoinnista tehdyn kuntakyselyn mukaan osa kunnista pärjää sekä tilapäisen että vakinaisen rekrytoinnissa – kunta- ja maakuntakohtaiset erot ovat suuria. Tehtävärakenteen uudistuksessa on tärkeää, että sosiaalityöntekijöille ja sosiaaliohjaajille ovat tarkoituksenmukaiset tehtävät. Ammattihenkilölain tarkistaminen syksyllä 2017: kuntoutuksen ohjaaja. Sote- henkilölakien yhdistäminen ja rekistereiden yhdistäminen tulevaisuudessa.

KESKUSTELU

Huolena esitettiin, miten vastuu asettuu niiden ihmisten osalta, jotka tarvitsevat jatkuvaa hoitoa tai jotka putoavat palveluista, kun rakenteet etääntyvät maakunnassa. Tämä nähtiin osittain myös koulutukseen liittyvänä kysymyksenä, onko olemassa tarve, johon koulutusjärjestelmät eivät tuota tekijöitä. Kysyttiin myös, tarvitaanko uusia professioita vai voitaisiinko jo olemassa olevaa osaamista yhdistää. Tarvitaanko tulevaisuudessa ”ammattiomaista”?

Mikä mahdollisuus sosiaalityöntekijän tekemälle asiakastyölle tulee jatkossa olemaan, kun tulee alueelliset isommat keskittymät - tuleeko keskittymistä alueen sisällä, tarvitaanko uusia verkostojen ja tietojärjestelmien osaamista, mitä tarvitsee osata, jotta pääsee tekemään asiakastyötä? Nyt moni asia kuulostaa vielä epäselvältä.

Se, miten työ jäsentyy operationaalisesti maakunnissa, ei ole vielä hahmoteltu sote-uudistuksessa - sote -keskusten sosiaaliohjaus kytkeytyy valinnanvapauslainsäädäntöön.

Sosiaalityön vahvuus on kokonaisuuksien laaja-alainen ja taas toisaalta yksilöiden tilanteiden hallinta. Sosiaalityössä tarvitaan vahvaa erityisosaamista mutta yhtä lailla kokoavan tiedon osaajia, joka myös on erityisosaamista. Sote -integraatiossa ollaan tekemisissä vahvojen osaamisten kanssa ja sosiaalityön osaaminen tulee tässä saada näkyväksi. Ammatillisen koulutuksen näkökulmasta tuotiin esille huolta siitä, että perinteinen sosionomien osaaminen on vähentynyt. Nykyisin ensimmäinen vuosi opiskellaan moniammatillisissa tiimeissä, opetussuunnitelmaa tehtäessä terveydenhuollon osuus on ollut vahvaa ja sosiaalihuollon osuus pienempi. Se, mikä voitetaan moniammatillisuuden vahvistamisessa, menetetään ydinosaamisessa. Kuntoutuksesta näyttäisi olevan tulossa yleinen viitekehys, jonka alle sosiaalihuolto tavallaan alistuu.

Sosiaalihuollon näkökulman kirkastamista tarvitaan. Osaamista kyllä on, mutta se pitää saada näkyväksi ja nostaa esille uusiin rakenteisiin. Pitäisi pystyä sanottamaan, mitä

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

osaaminen on - tämä on mahdollista tehdä eri yhteyksissä sote- uudistuksessa. Mitä sote-keskuksissa tapahtuva sosiaaliohjaus on, mitä liikelaitoksissa tehtävä sosiaaliohjaus/sosiaalityö on? Uudistuvassa monialaisessa rakenteessa on tärkeää ja perusteltua tuoda esille se, mitä sosiaalityö on (ei vain sitä, että ”meidät pitäisi ottaa huomioon”). Sosiaalityön tarve nähdään tärkeänä, mikä nousi esimerkiksi esille ksshp:ssä tehdyssä kartoituksessa. Nähdäänkö sote- keskuksen työ enemmän terveydenhuollon sosiaaliohjauksena – haaste, että osataan kertoa.

Ihmiset ovat tulevaisuudessa yhä enemmän ohjauksen/neuvonnan tarpeessa. Miten yksi sote- keskuksen työntekijä selviytyy – ihmisillä voi usein olla tarve lyhytaikaiselle ohjaukselle/tuelle – mutta missä tehdään pidemmälle meneviä arvioit, missä tapahtuu erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tehdään asiakassuunnitelmat? Tukkiutuuko sote-keskuksen sosiaaliohjaus, onko se vain väliporras ja ”poisohjauspiste”? Ottaako ihminen sosiaaliohjauksen takia yhteyttä sote- keskuksen vai lääkärikäynnin yhteydessä? Jos asiakas tietää tarvitsevänsä enemmän tukea, voiko hän ottaa yhteyttä suoraan liikelaitokseen ja jos voi, niin mistä asiakas sen tietää?

Lainsäädäntö määrittää, että sote- keskus on jokaisella tietty (jonka valitsee), mutta pitkäaikaisen tuen tarve ja suoraan: valinnanvapauslainsäädäntö on vielä auki ja vaikuttaa tähän rakenteeseen erittäin paljon

Asiakkaiden näkökulmien ja kokemusten, erilaisten palveluohjausmallien ja omatyöntekijämallien kokoaminen ja esille nostaminen on tärkeää. Monet asiat ovat vielä avoimina, mutta tilanne antaa mahdollisuuden nostaa kysymyksiä esille - mitään ei ole vielä valmiiksi lyöty lukkoon.

Lopuksi ryhmä halukkaita työntekijöitä ilmoittautui mallintamaan maakunnallista sosiaalihuoltoa yhteistyössä Kosken kanssa.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

